

بنام خداوند جان و خرد

درک مفاهیم موسیقی

(تنویری - شنیداری)

مؤلف:

حمیدرضا هاشمی اسکویی

Shiraz-Beethoven.ir

۱۸	فصل اول : صدای موسیقایی
۱۹	مؤلفه‌های اصلی صدای موسیقایی
۲۱	حامل
۲۱	نت‌های موسیقایی
۲۱	کلید سل
۲۳	خطوط اضافه در حامل
۲۳	کلید باس یا فا خط چهارم
۲۴	حامل مضاعف
۲۵	کلیدهای خاص
۲۵	کلید آلتو یا دو خط سوم
۲۵	کلید تنور یا دو خط چهارم
۲۶	کلید اکتاو و کلید سازهای کوبه‌ای
	فصل دوم : ریتم ، تمپو و دینامیک در موسیقی
۳۰	ریتم در موسیقی
۳۲	سکوت در موسیقی
۳۲	نت‌های نقطه دار
۳۴	میزان
۳۴	نشانه‌ی زمانی
۳۵	هر ضرب برابر با نت سفید
۳۵	هر ضرب برابر با نت سیاه
۳۶	هر ضرب برابر با نت چنگ
۳۷	تجمیع و تقسیم ملودی (متر ترکیبی)
۴۰	ضرب پایین و ضرب بالا
۴۱	میزان ناقص
۴۲	تقسیم کردن ضرب‌ها به قسمت‌های مساوی
۴۵	سنکوپ
۴۶	ریتم سوئینگ
۴۷	سرعت، حجم و دینامیک اجرای یک اثر موسیقایی
۴۷	روش اول : BPM
۴۷	روش دوم : Italian Tempo Terms
۴۹	نشانه‌های مرتبط برای تغییر سرعت اجرای موسیقی

۵۱	رویاتو
۵۱	آکسان‌های دینامیکی
	فصل سوم : فواصل در موسیقی
۵۸	فواصل در موسیقی
۵۹	نیم پرده دیاتونیک و کروماتیک
۶۱	اینهارمونیک
۶۱	فاصله هارمونیک و ملودیک
۶۱	تشخیص فاصله
۶۲	کیفیت فاصله
۶۲	فواصل درست
۶۳	جدول و طرح نموداری فواصل
۶۵	فاصله تریتون
۶۵	فاصله‌های ساده و ترکیبی
۶۶	معکوس فاصله
۶۷	فواصل مطبوع و نامطبوع
	فصل چهارم : گام شناسی
۷۲	ساختار یک اثر موسیقایی : گام
۷۴	تعریف امروزی گام
۷۵	ثنائیه
۷۵	گام دیاتونیک (ماژور و مینور)
۷۷	مینور طبیعی
۷۸	نشانه‌ی ثنائیه
۷۹	ماژور و مینور نسبی
۸۰	تشخیص سریع ثنائیه گام‌ها
۸۱	دایره پنجم‌ها
۸۲	ثنائیه موازی : گام‌هایی با تونیک مشترک
۸۲	مینور هارمونیک
۸۴	مینور ملودیک
۸۵	گام کروماتیک
۸۶	گام پنتاتونیک
۸۸	مفهوم مُد در موسیقی
۸۸	مُد‌های یونانی

۹۲	مُد های مدرن
۹۲	مُد یونین
۹۲	مُد دورین
۹۳	مُد فریژین
۹۳	مُد لیدین
۹۳	مُد میکسولیدین
۹۳	مُد انولین
۹۴	مُد لوکراین
۹۵	مُد هایی با تونیک مشترک
۹۶	تشخیص نشانه‌ی تنالیتیه مدها
	فصل پنجم : آکورد شناسی
۱۰۰	آکوردها
۱۰۱	اصوات هارمونیک (هماهنگ)
۱۰۲	ترایاد بزرگ (ماژور)
۱۰۳	ترایاد کوچک (مینور)
۱۰۳	ترایاد کاسته
۱۰۴	ترایاد افزوده
۱۰۶	معکوس آکوردهای سه صدایی
۱۰۷	آکوردهای گسترش یافته
۱۰۷	هفت
۱۰۸	هفتم نمایان
۱۰۸	ماژور هفت
۱۰۹	مینور هفت
۱۱۰	انواع دیگر آکورد هفت
۱۱۰	مینور ماژور هفت
۱۱۰	آکورد کاسته هفت
۱۱۱	آکورد افزوده هفت
۱۱۱	آکورد افزوده ماژور هفت
۱۱۲	معکوس آکوردهای هفت
۱۱۳	آکورد شش
۱۱۳	نهم، یازدهم و...
۱۱۴	نهم نمایان

فهرست مطالب

۱۱۴	ماژور نُهم
۱۱۴	مینور نُهم
۱۱۵	مینور نُهم - ماژور هفت
۱۱۶	آکوردهای آلتره شده، معلق و پاورکورد
۱۱۷	مینور هفت بِمُل پنج یا نیم کاسته هفتم
۱۱۸	آکورد ماژور یا (مینور) به همراه نهم
۱۱۸	آکورد شش - نُه (۹ / ۶)
۱۱۹	آکوردهای معلق
۱۲۱	آکورد با فواصل غیر از سوم
۱۲۲	آکورد با فواصل چهارم
۱۲۳	آکورد با فواصل پنجم
۱۲۳	آکورد با فواصل دوم
	فصل ششم: ملودی و همراهی آن
۱۲۸	ملودی
۱۲۹	نحوه ساختن ملودی
۱۳۰	صدای (نُت) عبوری
۱۳۱	صدای (نُت) کمکی و یا همسایه
۱۳۱	صدای (نُت) زینت
۱۳۲	صدای (نُت) گریز
۱۳۲	صدای (نُت) پیش‌رس
۱۳۳	صدای (نُت) تأخیر
۱۳۳	صدای (نُت) کامیباتا
۱۳۴	ساختن واریاسیون
۱۳۴	تکنیک‌های واریاسیون ملودی
۱۳۴	تکنیک‌های رایج نوشتن ملودی و گسترش آن
۱۳۶	فرم‌های رایج در تاریخ موسیقی
۱۳۶	آریا
۱۳۶	آپرا
۱۳۶	آرآتوریو
۱۳۶	آورتور
۱۳۷	پوئم سمفونیک
۱۳۷	

فهرست مطالب

۱۳۷	سوئیت
۱۳۷	سمفونی
۱۳۷	کانون
۱۳۷	کانتات
۱۳۸	کوآرئت زهی
۱۳۸	کنسرتو
۱۳۸	فوغ
۱۳۸	مادریگال
۱۳۸	موتت
۱۳۸	مس
۱۳۹	منوئه
۱۳۹	موسیقی برنامه‌ای
۱۳۹	موسیقی شانسی
۱۳۹	نکتورن
۱۳۹	فرم‌های کوچک‌تر
۱۳۹	مقدمه
۱۴۰	فرم ورث-کُر
۱۴۰	ملودی‌های اصلی
۱۴۰	بخش رابط
۱۴۰	بخش شلو سازی
۱۴۱	بخش پایانی
۱۴۱	فرم بلوز ۱۲ میزانی
۱۴۱	باقت موسیقایی
۱۴۲	همراهی کردن ملودی
۱۴۲	صفحه ملودی
۱۴۳	صفحه آکورد
۱۴۳	آکومپانیمان با بلوک‌های آکوردی
۱۴۴	آکومپانیمان ریتمیک
۱۴۵	آکومپانیمان آرپژوار
۱۴۵	تکنیک کامپینگ
	فصل هفتم: هارمونی
۱۵۰	هارمونی

پیش‌گفتار

موسیقی شبیه به زبانی است که در آن ردیفی از صداها به تفسیر عواطف، احساسات و یا شرایط اجتماعی مورد نظر خالق آن می‌پردازد. به عنوان یک هنر، موسیقی محصول خلاقانه‌ی ذهن و قلب یک آهنگساز و یا نوازنده خواهد بود. مفاهیم موسیقی، همانند دیگر رشته‌ها، پیرو کار تمرینی و عملی بوده و چیزی که ما به عنوان مفاهیم موسیقی می‌شناسیم، حاصل کاوش و بررسی آثار هنرمندان برجسته‌ی تاریخ موسیقی می‌باشد.

مفاهیم موسیقی به دو شکل می‌تواند مورد بررسی و یا آموزش قرار گیرد، در اولین مرحله، ارائه اطلاعات و مهارت‌های بنیادین به صورت تئوری می‌باشد و هنرجوی موسیقی می‌بایست آن اطلاعات را فراگیرد و مهارت‌های لازم را کسب کند. در آموختن مطالب اولیه، تمرین و تکرار بهترین راه حل برای شروع درک تئوری موسیقی خواهد بود.

موسیقی هنر آراستن صداها و تبدیل آن‌ها به توالی و ترکیب‌های معنی‌دار است. برای درک و بهره‌مندی از تمامی ابعاد موسیقی، فقط درک آن به شکل تئوری کافی نبوده و اینجاست که موسیقی باید به شکل شنیداری نیز درک و تفهیم شود. زمانی که فراگیری ساز ویولن را نزد استاد محترم جناب آقای بهرنگ آزاده شروع نمودم، بعد از گذشت مدتی، برای درک بهتر این ساز لازم بود مفاهیم موسیقی را فرا بگیرم که در این راستا، استاد آزاده اولین معلم و راهنمای من بودند. به‌طور یقین بعد از آشنایی با مفاهیم اولیه، درک ساز و نواختن آن راحت‌تر شد. وقتی یک نوازنده توانایی تشخیص ساختار یک اثر موسیقایی را داشته باشد، می‌تواند بسیار ساده‌تر انگشت‌گذاری و تکنیک‌های خواسته شده از وی را در طول قطعه اجرا کند و همچنین مفهوم پوزیشن‌ها و نحوه‌ی اجرای اثر موسیقی از نظر سرعت و تکنیک را، عمیق‌تر درک کرده و در نتیجه

صدای موسیقایی

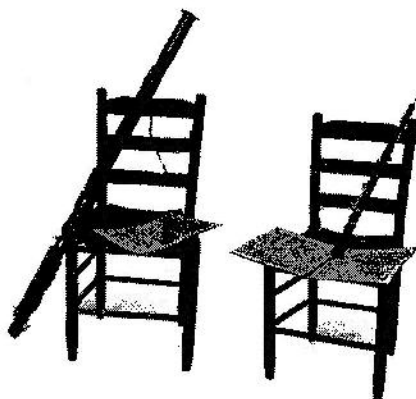
در ابتدا باید تعریفی برای صدای موسیقایی داشته باشیم، صدای سازها و گفتارهای مختلف، محدوده‌ی متفاوتی از اصوات را تولید می‌کنند. منظور از محدوده، فرکانس اصوات می‌باشد که در علم فیزیک، بسامد یا فرکانس به معنی اندازه‌گیری تعداد تکرار یک اتفاق در واحد زمانی معین است که واحد آن هرتز^۱ (Hz) می‌باشد. یک هرتز بدین معنی است که یک اتفاق یک بار در ثانیه رخ داده است.

در موسیقی آن اتفاقی که تکرار شده و باعث تولید صدا می‌شود، امواج صدا خواهد بود. سرعت ارتعاش امواج صدا، گستره‌ی فرکانسی (زیر و بمی)^۲ آن موج را مشخص خواهد کرد. توجه داشته باشید که، هرچه ارتعاش تندتر، صدا زیرتر و هرچه ارتعاش کندتر باشد صدا بم‌تر خواهد بود. در موسیقی سازی، ارتعاش‌کننده می‌تواند لوله‌ی هوا، سیم یا زه و پوست باشد، از نظر فیزیکی سازهایی که بدنه بزرگ‌تری دارند، صدایی در محدوده فرکانس پایین، و سازهایی کوچک‌تر، صدایی در محدوده‌ی فرکانسی بالا تولید خواهند کرد. این مسأله به دلیل آن است که ساز با بدنه بزرگ‌تر سرعت ارتعاش کندتری را ایجاد می‌کند و در نتیجه، صدای بم‌تری خواهد

1-Hertz

2-Pitch

داشت. تصویر شماره یک، دو ساز از خانواده‌ی بادی چوبی را نشان می‌دهد. ساز باسون^۱ در سمت چپ و ساز ابوا^۲ در سمت راست، همان‌طور که مشاهده می‌شود، ساز باسون بدنه‌ی بزرگ‌تری نسبت به ساز ابوا دارد، در نتیجه صدای بم‌تری خواهد داشت.

تصویر ۱

نمونه شنیداری ۱: تفاوت بین صدای سازهای ابوا و باسون از نظر زیر و بمی.

توجه داشته باشید صدایی که برخی از سازها تولید می‌کنند، دارای کوک مشخصی نیست. معمولاً با سازهای کوبه‌ای مانند درام^۳، سنج‌ها^۴، پرکاشن^۵ و از این قبیل سازها، نمی‌توان نغمه‌ای را در یک کوک معین نواخت. این سازها، استفاده ریتیمیک داشته و می‌توان ریتم یک اثر را با آن‌ها نواخت. در فصل دوم، ریتم در موسیقی را مورد بحث قرار خواهیم داد.

پیانو وسیع‌ترین محدوده‌ی صدایی را در بین سازها داراست. به وسیله کلایه‌های سفید و سیاه از بم‌ترین صدا در سمت چپ تا زیرترین صدا در سمت راست را می‌توان نواخت. ذکر این نکته لازم است که، وقتی می‌گوییم "این نت غلط است" یعنی دارای کوک اشتباهی است و باید از نقطه نظر کوک اصلاح شود.

مؤلفه‌های اصلی صدای موسیقایی

شخصیت و رنگ هر صدای موسیقایی از سه مؤلفه اصلی تشکیل می‌شود. به وسیله این سه پارامتر قادر خواهیم بود که صدای سازهای مختلف را از یکدیگر تمیز دهیم.

■ یورش (Attack)

واژه "Attack" را در لغت می‌توان به یورش تعبیر کرد. در موسیقی مؤلفه یورش، به معنی اولین

1-Basson 2-Oboe 3-Drum 4-Cymbal 5-Percussion

صدایی است که از نت اجرا شده، شنیده می‌شود. برای مثال وقتی نُتی با آرشه ویولن اجرا می‌شود، شنونده به سرعت متوجه می‌شود که این صدا نتیجه کشش آرشه بر روی سیم است. در واقع یورش هر صدا در حد میکرو ثانیه خواهد بود. برای ساز پیانو، مؤلفه یورش کاملاً متفاوت است، با فشردن شستی پیانو، یک چکش کوچک به سه سیم فلزی به طور هم‌زمان ضربه می‌زند که منجر به تولید صدای حلقه‌ای بسیار زیبایی می‌شود. یا در ساز گیتار، این یورش به شکل صوتی تیز، که از به صدا درآوردن یک یا چند سیم فلزی (البته تفاوت جنس سیم در سبک‌های مختلف باعث تمایز صدا می‌شود)، خواهد بود.

■ تمبر، رنگ و محتوای هارمونیک (Timbre)

بخش میانی هر صدا، یا در واقع تنه‌ی هر صدا را با مؤلفه تمبر مشخص می‌کنند. این بخش میانی صدا حاوی رنگ و محتوای مخصوص به خود است. همین مؤلفه صداست که قدرت تشخیص صدای سازهای مختلف را به شنونده می‌دهد. برای مثال اجرای یک نُت مشخص در یک سیم ساز گیتار، تنه‌ی لاغرتری نسبت به اجرای همان نت در ساز پیانو را دارد. دلیل آن است که در پیانو این نت از ضربه‌ی چکش بر روی سه سیم ایجاد شده که صدایی پر محتوا و غنی‌تری تولید خواهد کرد. همین‌طور در ساز ویولن نوازنده با تکنیک‌های مختلف آرشه‌کشی، تمبر و طنین‌های مختلفی را اجرا می‌کند.

■ دیرند یا زمان محو شدن صدا (Decay)

صدای ایجاد شده توسط هر سازی، زمانی را نیاز دارد که محو شده و خاموش شود. این مؤلفه به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱- نوع اول : Impulsive

مخصوص سازهایی است که نواختن آن‌ها به صورت ضربه‌ای است. در واقع با ضربه زدن یک نت در گیتار و پیانو، حجم صدای تولید شده مادام که نت بعدی نواخته نشود به صورت طبیعی ادامه خواهد یافت.

۲- نوع دوم : Sustained

در این دسته، زمان محو شدن صدا در اختیار نوازنده قرار دارد. کمیدن یک نوازنده فلوت، مادام که وی آن را پایان ندهد ادامه خواهد داشت. همچنین کشش آرشه ویولن بر روی سیم‌ها در اختیار نوازنده می‌باشد.

بعد از معرفی مؤلفه‌های اصوات موسیقایی، با این صداها آشنا شده و نحوه‌ی نامگذاری و نوشتار آن‌ها را خواهیم آموخت.